

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДНИЦЬКІ МОДЕЛІ.

Основною рисою технологій навчання є орієнтація на чітко окреслену мету, визначення принципів і розробка прийомів оптимізації освітнього процесу, а також оцінювання методів, які застосовуються. На даний час існує чимало технологій навчання, кожна з яких має право на існування, вивчення і впровадження.

Сучасний досвід педагогів дозволяє виокремити серед них слідує:

- Педагогічна технологія критичного мислення
- Технологія навчання як дослідження
- Інтегральна педагогічна технологія
- Технології формування творчої особистості
- Технологія розвивального навчання
- Педагогічна технологія «Довкілля»
- Інформаційні технології навчання
- Технологія особистісно - орієнтованого уроку
- Проектна технологія

Структура всіх педагогічних технологій єдина:

1. концептуальна основа;
2. змістова частина навчання: цілі навчання, зміст навчального матеріалу;
3. процесуальна частина - технологічний процес: організація навчального процесу, методи і форми роботи викладачів, діяльність викладача з управління процесом засвоєння матеріалу;
4. діагностика навчального процесу.

Відмінність технологій полягає в особливостях змісту елементів їх структури.

Критеріями технологічності за М.Чошановим являються :

- концептуальність (опора на певну наукову концепцію)
- системність (логіка процесу, взаємозв'язок всіх його частин)
- ефективність (забезпечення високого результату)
- відтворюваність (можливість застосування в інших навчальних закладах)

ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ.

«Мислення - це нове створення світу.»

Альберт Камю.

Дана технологія - спільний міжнародний проект освітян - методична система «Розвиток критичного мислення при викладанні різних предметів», в розрізі проекту «Читання та письмо для критичного мислення» (ЧПКМ). Технологія розвиває в учнів здатність мислити критично та раціонально, використовувати та оцінювати знання.

Ефективна стратегія розвиває в учнів готовність і вміння роздумувати над прочитаним, бути учасником текстової дії, вчитися користуватися текстом, бути текстовим аналітиком. Технологія критичного-мислення передбачає формування в учнів соціально-критичної грамотності. Серед невпинного потоку інформації дуже важливо вибрати головне, необхідне саме тепер. Уміння вибрати найголовніше - запорука успіху. Майбутнє відкриється тільки для того, хто зуміє критично осмислити отриману інформацію і виробити власний план щодо її реалізації. Це можуть зробити ті люди, які здатні критично мислити.

Стратегія критичного мислення сприймається сьогодні як перспектива самореалізації особистості в умовах демократичного суспільства.

Мета технології - формування власної точки зору, впевнено вести дискусії та приймати виважені рішення, самостійно здобувати знання, вчитись відкрито спілкуватись, логічно мислити та аргументувати.

Серед методик, які допомагають сформувати і розвинути критичне мислення можна назвати такі :

- мозкова атака
- читання з передбаченням
- сенкан
- 5-хвилинне есе
- кутки
- кубування
- гранування

- стратегія позначок-поміток
- стратегія подвійних нотаток
- стратегія «Порушена послідовність»

Застосування цих методик викликає інтерес до читання, творчості, поштовх до вільного мислення, дає можливість показати себе в колективі, відбувається розкріпачення особистості - дитина почувається вільно, спокійно, впевнено.

Так, модельний урок із використанням інтерактивних стратегій - це активна пошуково-пізнавальна діяльність учня, в процесі якої він вчиться мислити критично, виважуючи значимість прочитаного, а значить - концептуально. Такий урок досить ефективний, хоча вимагає багато часу, концентрації уваги, чітко фіксованої мети.

ТЕХНОЛОГІЯ НАВЧАННЯ ЯК ДОСЛІДЖЕННЯ.

У Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, проект якої був схвалений II Всеукраїнським з'їздом працівників освіти, наголошується на формуванні в дітей та молоді цілісної картини світу, здібностей і навичок самостійного наукового пізнання. А це неможливо без дослідницької діяльності.

Пізнавальні конфлікти, які виникають в процесі дослідження, підводять учнів до необхідності збору, аналізу і узагальнення даних, до висунення і перевірки гіпотез. Застосування дослідницького підходу в навчанні спрямоване на становлення в учнів досвіду самостійного пошуку нових знань і використання їх в умовах творчості.

Метою дослідницької технології є набуття учнями навиків дослідницької роботи, формування активної, творчої особистості. Роль викладача в процесі дослідницьких методів навчання полягає в :

- а) спрямуванні учнів на осмислення проблеми в цілому;
- б) створенні умов для пошукової творчої діяльності;
- в) організації самостійної пошукової діяльності.

Дослідницька технологія вимагає від викладача чітко визначити ті теми програмного матеріалу, розкриття яких саме через постановку дослідів матиме найвищий результат. Найціннішим моментом на уроках з застосуванням

дослідницької технології є самостійне виведення учнями правильних, наукових висновків на основі отриманих результатів.

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО СТВОРЕННЯ МОДЕЛЕЙ РОЗВИВАЛЬНОЇ ДОСЛІДНИЦЬКО-ПОШУКОВОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СИСТЕМІ ВЧИТЕЛЬ-УЧЕНЬ

(з досвіду зарубіжних колег)

Дослідницька модель за Байєром

1. Визначення проблеми.
 - 1.1. Усвідомлення існування проблеми.
 - 1.2. Усвідомлення її значення.
 - 1.3. Приведення проблеми у такий вигляд, в якому можна її розв'язати.
2. Вироблення ймовірних відповідей.
 - 2.1. Вивчення і класифікація доступних даних.
 - 2.2. Пошук взаємозв'язків і побудова логічних умовиводів.
 - 2.3. Висунення гіпотез.
3. Перевірка передбачуваної відповіді.
 - 3.1. Збирання даних.
 - 3.2. Організація даних.
 - 3.3. Аналіз даних.
 - 3.4. Вироблення заключного висновку.
 - 3.5. Застосування висновку.

Дослідницька модель за Джойсоном

ФАЗА 1.

1. Зіткнення з проблемою і відгук.
2. Організація дослідження.
3. Операція.
4. Рефлексія і оцінювання.
5. Висновки.

ФАЗА 2.

повторний цикл (повторення кроків 1-5).

Дослідницька модель за Фентоном

1. Бачення проблеми на основі даних.
2. Формування гіпотез.
3. Розуміння логічних наслідків.
4. Збирання даних з метою перевірки гіпотез.
5. Аналіз, оцінювання та інтерпретація даних.
6. Оцінювання гіпотез крізь призму існуючих даних.
7. Формування узагальнення або висновку.

Дослідницька модель за Нельсоном

1. Визначення і формування суті проблеми.
2. Висунення гіпотез.
3. Збирання і оцінювання даних.
4. Перевірка гіпотези.
5. Передбачуваний висновок і прийняття рішення.

ІНТЕГРАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ

Інтегральний підхід до навчання нині не тільки актуальний, але й перспективний. Побудова предметного навчання за інтегрованим типом відповідає завданням особистісно-орієнтованого навчання, бо дає можливість виявити ставлення учня до навколишнього світу, що є для нього цілісним і багатограним. Традиційний предметний підхід до навчання передбачає поділ знань на гуманітарні, природничі та технічні галузі. У наш час стоїть питання не просто про набуття наукових знань учнями з окремих навчальних предметів, а про створення цілісної картини дійсності, «образу світу».

Тому принципами інтегративної педагогічної технології є :

- Подача навчального матеріалу на інтегрованій основі;
- Формування цілісних знань учнів;
- Розвиток особистісного потенціалу учня.

Мета і завдання інтегральної педагогічної технології

Створити оптимальні умови для розвитку та самореалізації учня шляхом формування цілісних знань про виучуваний об'єкт, які служать основою творення «образу світу». Завдання:

- Розкрити особистісний потенціал учня;
- Формувати інтерес, реальні мотиви уміння;
- Стимулювати механізм самоактуалізації та самореалізації учня;
- Формувати особистість учня, який зуміє провести у життя свою вільну і незалежну думку.

Зміст технології

Інтеграція як зміст-технології передбачає пошук спільних платформ для зближення предметних знань та отримання нових на стику традиційних. Бінарні навчальні заняття та інтегровані уроки нетрадиційні за формою про ведення. У їхній назві відображена сутнісна характеристика кожного з них, що полягає в «об'єднанні» зусиль викладачів різних предметів (або інших фахівців), в інтеграції знань про певний об'єкт вивчення, здобутих засобами різних навчальних дисциплін. Фахівці з інших предметів залучаються тоді, коли реалізація мети уроку учителем утруднена: «вчителів доводиться розкривати ті сторони виучуваного об'єкту, які не входять у зміст його предмета, але без яких цілісне уявлення про об'єкт вивчення сформувати не можна». Викладач основного предмета та викладач - асистент (чи асистенти) формують модель-проект інтегрованого уроку, узгоджують навчальну діяльність навколо спільної освітньої мети. Добираються оптимальні методи та прийоми, форми роботи. Картина сприйняття дійсності постає перед учнями цілісною, твориться «образ світу». Навчальні заняття на інтегрованій основі можуть бути проведені у формі усної журналу, екскурсії, змагання, театралізації тощо. Особливо уважно слід підійти до відбору навчального матеріалу та побудови уроку. Тут можна виділити такі етапи:

1. Добір фактичного матеріалу викладачами - предметниками.
2. Визначення основного та фонового з наступним формуванням смислових блоків.
3. Визначення «контактних» зон, точок перетину інформаційно-смислових блоків.

Інтегровані уроки полягають в об'єднанні знань про певний об'єкт вивчення, здобутих засобами різних навчальних дисциплін.

ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

Кожна цивілізована країна дбає про творчий потенціал суспільства взагалі і кожної людини зокрема. Кожна особистість наділена надзвичайно багатим творчим потенціалом, який у житті часто залишається нереалізованим через об'єктивні чинники. Завдання освітніх установ - забезпечити, щоб їх було якомога менше; прищеплювати навички, завдяки яким людина самостійно керуватиме своєю пізнавальною активністю, буде самостійно мислити, приймати неординарні рішення, свідомо вибирати свою життєву позицію, генерувати оригінальні ідеї.

На уроках формування творчої особистості викладач домагається не накопичення знань та вмінь, а збагачення учнів творчим досвідом, їх самореалізації. Сприятимуть цьому високий рівень активного мислення, організованості і цілеспрямованих навчальних процесів. Зміст технології полягає у створенні викладачем ситуації творчої переробки, узагальнення, експериментування, пошуку; використання ігрових моментів, що стимулюють прояви самостійності учнів, їх творчих можливостей. Викладач, який творчо реалізує свої педагогічні здібності під час спільної праці формує в учнів:

- культуру навчальної праці;
- розвиває самостійність учнів;
- створює ситуацію успіху, творчого пошуку;
- навчає мислити, порівнювати, узагальнювати;
- створює психологічну атмосферу підтримки.

Форми проведення уроку : урок - подорож, урок – брейн - ринг, урок - панорама, творча майстерня, прес-конференція.

ТЕХНОЛОГІЯ РОЗВИВАЛЬНОГО НАВЧАННЯ

«Розвиток - це те, що залишилось в людині після того, як вона забула, чому її навчали»

З. Береговський.

Знання неможливо передати учневі, їх можна запропонувати, підказати, але оволодіти ними людина повинна шляхом власної діяльності. У традиційній освіті на всіх етапах уроку все бере на себе вчитель. Учень не привчений практично до процесу пізнання інформації. Окрім того, на початку вивчення предмету формується конкретне мислення учня, а тільки потім теоретично - дослідницьке. Більшість учнів не готові до переходу від одного виду мислення до іншого. Тому іноді спостерігається зниження інтересу до знань. У розвивальному навчанні центральною фігурою, від якої залежить успіх, є не викладач, а учень. І функція викладача полягає не в передачі знань, а в організації навчальної діяльності дітей. Розвивальне навчання, змінюючи зміст і метод викладання навчального матеріалу специфічними засобами організації навчальної діяльності, створює інакше середовище життєдіяльності учня, справжню соціальну ситуацію розвитку особистості. Це виявляється в тому, що:

- Формується система стосунків рівності з ровесниками і дорослими;
- Складається система захопленого інтелектуального пошуку;
- Знімається тягар зовнішньої соціальної стимуляції, що сприяє формуванню почуття відповідальності за свою діяльність.

Технологія розвивального навчання дозволяє сформувати здатності до самопізнання, самовдосконалення, саморозвитку. Застосування основних принципів технології дозволяє поступово, за час навчання освітньому набувати «вміння вчитись»

Таким чином, мета розвивального навчання полягає у формуванні в учнях здібностей з самовдосконалення, формування активного, самостійного творчого мислення, а значить - самостійного навчання.

В процесі розвивального навчання учень не тільки отримує нову інформацію, а і осмислює її, застосовує в подальшому навчанні, що сприяє самовдосконаленню і

становленню її як особистості. Найбільш ефективні методи: проблемні, дослідницькі, тобто такі, що сприяють розвитку творчого, критичного мислення та уяви.

Суть технології розвивального навчання можна передати словами китайської мудрості:

"Я слухаю - і я забуваю;

я бачу - я запам'ятовую;

я роблю - і я розумію".

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

*«Нові інформаційні технології
Стають не тільки головою і
рушійною силою прогресу, але
й потужним засобом навчання.»*

В.Кремінь

Під інформаційною технологією навчання розуміють таку модель навчально-виховного процесу, у якій мета досягається насамперед за рахунок найповнішого використання можливостей комп'ютерів та програмного забезпечення.

Основною метою нових інформаційних технологій є підготовка учнів до комфортного самопочуття в умовах інформаційного суспільства. Нові інформаційні технології передбачають:

- Інтенсифікацію навчання;
- Формування інформаційної культури учнів;
- Підготовку фахівців у галузі інформатики.

НІТ відкривають учням доступ до нетрадиційних джерел інформації, підвищують ефективність самостійної роботи.

Використання комп'ютера на інших уроках передбачає знання викладачем принципів роботи комп'ютера, його можливостей, а також доцільності застосування комп'ютера при вивченні тих чи інших тем. Важливою умовою

успішного використання комп'ютера на уроках є співпраця викладача інформатики і викладача - предметника. Викладач інформатики забезпечує технічний бік процесу навчання, консультує викладача - предметника з питань програмного забезпечення.

Нові інформаційні технології можна поділити на два класи :

1. Технології навчання «один-на-один» - на цьому рівні відбувається персоніфіковане навчання учнів на окремих комп'ютерах, без використання електронної мережі;
2. Технології дистанційного навчання - навчання у віртуальному освітньому просторі, в процесі якого учні можуть перебувати на великих просторових відстанях і здійснюють інформаційний обмін як один від одного, так і від викладачів, а також здійснюють інформаційний обмін за допомогою електронної мережі.

Комп'ютер являє собою потужну інформаційну підтримку викладача в організації навчального процесу, підвищує якість та ефективність навчальних методик, дає можливість реалізації індивідуального підходу до кожного учня.

ТЕХНОЛОГІЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО УРОКУ

«Саме суб'єктивне ставлення до мети діяльності, присвоєння і прийняття цієї мети учнями і педагогом у діловій взаємодії є першим відправним пунктом у реалізації особистісне – орієнтованого навчання: нема мети - нема суб'єкта».

С.Подмазін.

Особистісно - орієнтовані технології однаковою мірою зверненні до виховання і до вихователя, їхніх особливостей і схильностей. Вихователі, має щоразу ніби заново будувати свої стосунки з вихованцем, особистісний момент утворює центр таких технологій. Особистісна позиція вихователя полягає в людяності, неутілтарності ставлення не лише до вихованця, а й до самого себе як особистості.

Наукові засади особистісно - орієнтованих технологій розглядаються як психолого-педагогічні основи творчого розвитку учнів. Особистісний підхід потребує вбачати і в дітях, і в дорослих, залучених до освітнього процесу, неповторну унікальну особистість, постійно виявляти і підкреслювати її досягнення в цьому процесі, шляхетність почуттів та знахідок розуму, щоб кожен не тільки відчував особистістю і себе, і кожную іншу людину, а й поважав іншу особистість, її індивідуальність та неповторність незалежно від того, наскільки вона здається зрозумілою для оточуючих. Особистісна позиція педагога полягає в гуманістичному ставленні до дитини як до найвищої цінності, як до мети, а не до засобу. Особистісно - зорієнтований навчально-виховний процес будується у формі співпраці викладача з учнями за типом «дорослий-дорослий». Тут дорослий і дитина потрапляють у рівноправну позицію: дитина отримує можливість проявляти самостійність мислення, незалежність, здатність до вибору, тобто якості дорослого.

Особистісно - орієнтований урок починається з визначення педагогічної мети, яка повинна стати особистою метою кожного учня. Прийняття мети учнями і педагогом у формі діалогу є першим відправним пунктом у реалізації особистісно орієнтованого навчання.

Основні етапи особистісно- орієнтованого уроку (за С. Подмазіним):

I. Етап орієнтації про місце уроку в курсі, розділі, темі.

II. Етап встановлення цілей

- *Визначення разом з учнями особистісних завдань (що може дати цей урок учневі).*

III. Етап проектування.

- *Залучення учнів до діяльності через випереджувальні завдання, повідомлення, реферати, самостійні завдання;*

- *Складання плану очікуваної роботи.*

IV. Етап організації виконання запланованої діяльності.

- *Вибір учнями завдань і способів їх виконання;*

- *Робота в групах та індивідуально;*

- *Фіксація пояснення нового матеріалу (конспект, схема, таблиця, план, тези);*

- *варіативність у виборі домашнього завдання (диференціація за рівнем складності).*

Методи психолого-педагогічної підтримки діяльності учнів: Заохочення, створення яскравих наочно-образних уявлень, навчально-пізнавальна гра, створення ситуації успіху, створення проблемних ситуацій, виконання творчих завдань.

V. Контрольно - оцінювальний етап.

- *Залучення учнів до контролю за ходом навчальної діяльності (парні і групові форми взаємоконтролю);*
- *Надання учням можливості порівнювати отримані результати зі зразком;*
- *Оцінювання.*